

NOTA SOBRE UN INTERESSANT DOCUMENT CONSERVAT A L'ARXIU PARROQUIAL DE SANT ANDREU DE LLAVANERES

Podem dir que no tota la història està continguda en els grans arxius nacionals, la conservació dels arxius parroquials i municipals dels petits municipis té, com a continuació veurem, una importància sovint transcendental que ens permet conèixer moltes vicissituds i entrar en el detall de determinats esdeveniments històrics.

El document que presentem en aquest escrit fou localitzat a l'Arxiu Parroquial de Sant Andreu de Llavaneres¹, en el decurs d'una recerca documental i, com veurem, s'hi fa referència a una sol·licitud de transacció econòmica per tal d'alliberar el veí de Llavaneres, Sebastià Sans, que era captiu dels pirates turcs a Algèria.

El flagell de la pirateria marítima a la comarca del Maresme fou una constant que abastà un ampli ventall cronològic situat entre els segles *xiv* i fins ben entrat el segle *xviii*. La inseguretat de viure prop de la zona litoral fou, ja des de l'alta edat mitjana, un element que configurà l'ocupació humana del territori. Així trobem en el Maresme una marcada dualitat d'assentaments. Veiem com els pobles de «Munt» o de «Dalt» tindrien la causa de la seva creació en aquesta situació d'inseguretat de la zona costanera.

L'activitat econòmica i l'augment demogràfic féu que en el Maresme, en els segles *xv* i *xvi*, el litoral es comencés novament a poblar. Poc a poc, van naixent els «barris de mar» i, junt amb aquests, veiem com es construeixen tot un seguit de torres de defensa i masos fortificats. Tot i això, els atacs de la pirateria turca sovintejaren i es donaren casos molt angoixants². Un d'ells fou el prou conegut assalt a la població de Pineda de Mar l'any 1545³.

Entrant en el document de Llavaneres, veiem com la data de l'apressament, l'any 1641, del veí de Llavaneres Sebastià Sans, ve a coincidir amb un moment històric força complicat per al nostre país, ja que es trobava plenament dins la Guerra dels Segadors (1640-1652). No obstant això, durant tot aquest segle, les escameses dels pirates foren una constant, sobretot, per a les embarcacions, tal

i com podem veure en les diferents cròniques. També sobta que, paral·lelament, existia un cert comerç mercantil tradicional amb els principals ports del nord d'Àfrica⁴.

Observem que el remitent de la carta, Joan Oms, l'escriu des de la vila de Blanes. En aquella localitat portaven un llarg bagatge d'ensurts; per això, des de l'any 1420, ja tenia establerta, per al rescat de captius, una germandat constituïda a l'altar de Sant Elm de l'església parroquial que, anys més tard, concretament en la data de 7 de juny de 1605, aprovaren unes ordinacions referents a la confraria del mateix sant (FORN 2010, 124-125). A Arenys de Mar, també sovint en perill per la pirateria, anys més tard, el 1667, està documentat que la Germandat de Sant Elm de la seva parròquia tenia un ventall geogràfic de competència gairebé comarcal i s'hi podia inscriure gent de tota la «Costa del Mar», des de Barcelona fins a Blanes (FORN 2010, 126). Podem suposar que el tal Joan Oms, que intervé de mediador, es tractaria d'un frare mercedari, això ho veiem per la indicació «menor» que apareix al final de la signatura. En el document també s'esmenta com, ajudant els pirates turcs, hi havia un cristià «renegat» que, a més, semblava que es tractaria d'un familiar («cosi»)⁵.

Tant Genís Sans, com el seu fill Sebastià, molt possiblement, serien originaris de la masia de can Sans que es trobava gairebé tocant a mar, al costat sud de l'actual riera de Llavaneres. Per tant, també podem suposar que Sebastià hauria estat segrestat exercint l'activitat de la pesca (el seu pare també era pescador). Més infreqüent seria que hagués estat en una incursió terrestre, atès que Llavaneres gaudia d'una vigilància costanera ben organitzada (CERDÀ-TRESSERRAS 1993, *passim*).

Com funcionava aquest alliberament al port d'Algèria, ho podem veure en un document la còpia del qual s'exposa en el Museu de la Marina de Vilassar de Mar. Allà ens explica els tràmits i pagaments que feien els frares mercedaris per mediació de la Cancelleria, o Ambaixada, francesa, ja que França era, des de temps, aliada amb els turcs per tal que aquests actuessin contra les poblacions de la costa de Llevant de la península Ibèrica⁶.

El preu que es pagava per l'alliberament era força alt, sovint les famílies havien d'endeutar-se; veiem com l'import estava en 150 lliures, quantitat que gairebé s'aproximava a la meitat del preu d'un vaixell de segona mà en aquella època⁷.

Del contingut del document es dedueix com la solidaritat, una vegada més, era un factor clau per tal de sortir de l'esclavitud; així veiem com, tant les confraries de Sant Elm com els veïns ajudaven econòmicament els familiars del captiu segrestat per tal d'assolir l'import del rescat. També l'Orde de la Mercè aportava quelcom, sovint en forma de préstec a retornar.

Transcripció del document de Llavaneres:

«Genis Sans Peschador
Llavaneres

Per tot aquest mes va una barcha alger conforme li dira lo donador desta qui es lo qui va. Veiau si podeu ajustar uns dos sents reals de 8 ho 150 Ll[iures] b[arceloneses] per atreurer vostre fill Sabastia de esclavitut cosa que no sab lo que es sino quin pasa – axi dich que sempre que fasau dita cantitat encara que coste dit Sabastia 300 reals de 8 jo bastraure los demes obligant vos ab bones fermanses a pagar me lo que bastraure de mes a mes dins tant de tems que m aureu de pagar – no so llarch que tinch molt que represantar pena que fasau els fons vos y alguns srs de exa vila que se queus fan caritat per atraurer lo desdixat que esta alla y sera salvar una anima – y deu pagara a qui mes fara per ell y advarteschan que esta diligentia que fas no es per mon intares que ja veuen que noi es sino queu fas per amor de deu y se que de ell ne aure paga – per que se lo que patex Sabastia y lo perill corra – y ne es causa un cosi que te alla que es renegat – no dich altre sols la resposta per lo donador y si jo falta en dir cosa ell dira

deu a vos garde

Blanes y novembre a 8 de 1641
Joan Oms menor»

Josep Canal i Codina
Joan Francesc Clariana i Roig

NOTES

- 1.- Per part de Josep Canal, que actualment està realitzant, en el curs d'una recerca sobre els orígens de la seva nissaga, un buidat dels documents continguts en l'arxiu de referència.
- 2.- L'activitat dels pirates algerians, que sovint navegaven en naus lleugeres i de poc calat, no sols comprenia el saqueig i robatori, sinó, a més, una activitat molt lucrativa com els segrestos per obtenir un quantió rescat. Aquestes activitats dels pirates, sovint es veien afavorides per l'ajut de gent del país (renegats) que, amb pocs escrúpols, els orientava i assenyalava els objectius per tal d'obtenir un millor botí. Sobre el sistema d'actuar, en estols o naus aïllades, vegeu PONS GURI 1995-1996, 98.
- 3.- L'assalt en qüestió fou executat per Dragut, el lloctinent de Barba-rossa, amb onze galiots. Ha quedat immortalitzat en el text gravat en la llinda del temple parroquial de Pineda de Mar. El rescat d'aquells captius fou negociat poc després a alta mar. Així, Miquel Oliver de Calella va pagar, per alliberar el notari de Pineda, l'import de 110 ducats i 3 reals. Vegeu TV3, *Històries de Catalunya*, per: 107073711.
- 4.- MARTÍN 2001, 230, 502 i 532, nota 57.

- 5.- Molts dels cristians renegats eren aquells que, en caure captius, s'havien canviat de religió i actuaven al servei dels algerians. Vegeu PONS GURI 1995-1996, 101.
- 6.- El document, la còpia del qual està exposada en el Museu de Vilassar de Mar, diu:

«Extrait des Escritures de la Chanrie de France En la Ville Dalger.

LAN MIL SIXcents Quatre vingt le quinzime jour du Mois de fevrier pardevant Moy Chaner Establit pour la nation française en cette ville dalger soussigné et des tesmoins cy apres nommées sont comparus en leur personnes Jaume Sayol et Arnaud caffo L'un et autre catalan du lieu de Vilasar prefentement Esclave en cette ditte ville lesquels ont de leur gre pure et franche volenté sens contrainte confesse comme par les portes confessent Scanoir le dit Jaume Sayol avoir Receu comptant En pieces de Huit Mexicannes et Sivilliannees la somme de cent soixante et quatorzes Luixes seize Soubz le dit Arnaud caffo En pareille Moinoye la somme de cent quaranta une Luirees trois Soubz de Monsieure Jean le Macher prestre de la congregaon de la misi3n vicairie apostolique de Carthage resident en cette ditte ville lesquels suscites sommes Monsieur le vacher a declaré Luy avoir Entees Envoyées par le freur Jean Romand a Marseille pour Estre Remifes aux Susdt Jaume Sayol et armand casso Catalans les quels contents et satisfait les susdtes sommes En quittent mondç Sr. Le Macher et ledict Sr. Y. romand

.../...

Promettens de nen faire a lavenir aucune demande soubz lobligaon de touts et en Chac3n leurs biens a la Justice ...

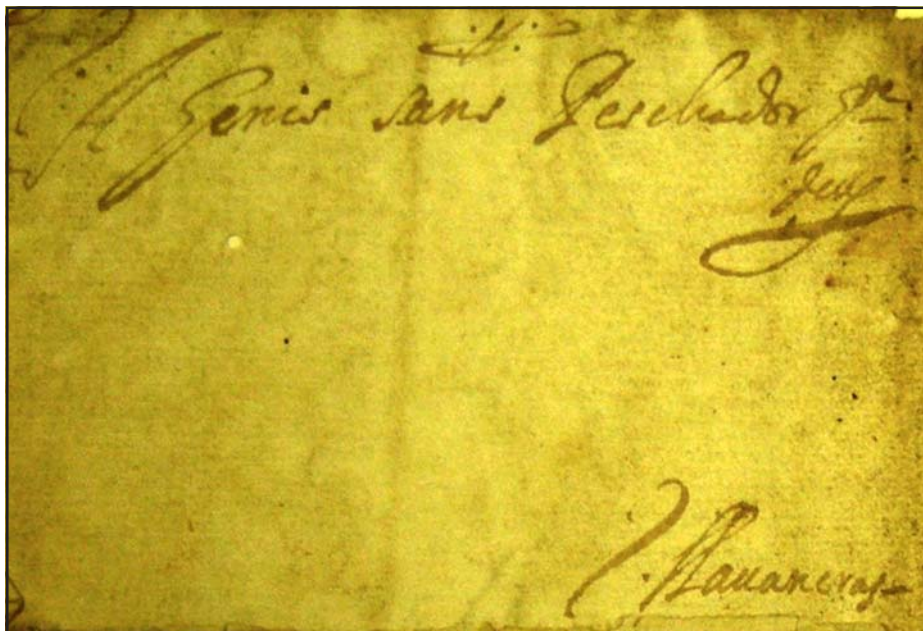
58 pessas de 8 y deu me dona la llibertat ...
febrer vuy als 16 de 1680
signat Jaume Sayol Catala natural de Vilassar de Mar»

- 7.- A Arenys de Mar, l'any 1624, fou venuda una nau «de moros» (capturada als pirates), pel preu de tres-centes deu lliures. Vegeu PONS I GURI 1995-1996, 102.

BIBLIOGRAFIA

- CERDÀ, J.; TRESSERRAS, J. «Legislació sobre les guaites de la Universitat de Sant Andreu i Sant Vicenç de Llavaneres», *Pedralbes. Revista d'hist3ria moderna*, 13, I (Barcelona 1993), 589-594.
- CLARIANA, J.F. «Linda de l'esgl3sia de Pineda de Mar (1545-1553)», *Felibrejada*, 14 (Matar3 1995), 18-19.
- FORN, F. *Viure i sobreviure al segle XVI a la Marina de La Selva* (Matar3 2010).
- GIMÉNEZ, J.; FREIXA, M.; GARCIA, J. «La muralla del segle XVI de la vila de Matar3 (Maresme)», *Tribuna d'Arqueologia*, 2007 (Barcelona 2008), 301-323.
- MARTÍN, E. *Comercio de Cataluña con el Mediterráneo musulmán (siglos XVI-XVIII). El comercio con los "enemigos de la fe"* (Barcelona 2001).
- PONS i GURI, J.M. «Combat i presa d'un vaixell de moros a l'any 1624», *BRABL XIV* (Barcelona 1995-1996), 95-129.

Detall del revers del document (foto: J. Canal).